

Handlingsplan 2019/2020, för regionens funktionshinderpolitiska strategi 2017–2020

2019-09-23

Bakgrund

Personer med funktionsnedsättning skattar sämre hälsa i folkhälsoundersökningar än övrig befolkning som helhet – det som bland annat lyfts fram är utanförskap, ensamhet, stigmatisering, sömnsvårigheter och olika former av psykisk ohälsa. Även tandhälsan skattas sämre. Personer inom LSS personkrets får inte samma effektiva vård och behandling som andra i befolkningen, exempelvis då det gäller hjärt- och kärlsjukdomar. Dessutom visar studier på upp till 70% högre dödlighet vid bröstcancer bland kvinnor inom LSS-målgrupper. Personer med funktionsnedsättning upplever det svårt att få ett bra bemötande speciellt när funktionsnedsättningen inte syns.

Region Västerbotten har en funktionshinderpolitisk strategi som gäller för åren 2017–2020. En halvtidsuppföljning gjordes i oktober 2018 och där framkom att strategin inte haft något större genomslag i de olika nämnderna och styrelserna. Ungefär hälften av landstingets styrelser och nämnder hade något enstaka funktionshinderpolitiskt mål i sina verksamhetsplaner. Nämnderna, förutom nämnden för funktionshinder och habilitering, hade endast ett mål per år och målen var liknande för de bägge åren 2017 och 2018.

Folkhälsönämndernas mål var av informationskaraktär varför effekter kan vara svårvärderade. Hälsa- och sjukvårdsnämndens mål var satt på ett sådant sätt att det var svårt att beräkna måluppfyllelse. Landstingsstyrelsens måluppfyllelse var inte helt uppnådd.

En handlingsplan med utgångspunkt från den funktionshinderpolitiska strategin, med mätbara mål och mått, ansågs därför nödvändig för att strategin ska kunna ge effekt. Utifrån handlingsplanen kan varje nämnd och styrelse sätta relevanta och mätbara mål som följs upp i delårs- och årsrapporter i syfte att hela tiden sträva efter att ge en så god och jämlik hälso- och sjukvård som möjligt. Vidare ansågs att när Västerbottens läns landsting övergick till regionkommun skulle strategin få genomslag i alla nämnders och styrelsernas planer och uppföljningar.

En viss otydlighet avseende ansvarsfrågor för det strategiska arbetet har uppmärksammats genom att den funktionshinderpolitiska strategin inklusive handlingsplanen under 2019 lagts som ett uppdrag för hälso- och sjukvårdsnämndens (HSN) ansvarsområde. I den uppdragsbeskrivning som utskottet för funktionshinder och samverkan har ingår att bevaka de funktionshinderpolitiska frågorna.

I HSN:s uppdrag ingår att samverka med andra nämnder i frågor som är av gemensam karaktär. Före 2019 låg ansvaret för att utarbeta den funktionshinderpolitiska strategin hos Nämnden för funktionshinder och habilitering och beslut om fastställande av strategin fattades av landstingsfullmäktige.

Behovet av implementering av strategin är övergripande och innefattar hela regionens verksamhet, därför är det rimligt att handlingsplanens mål och aktiviteter utgör en del av det ordinarie planerings- och uppföljningsarbetet för samtliga nämnder och styrelser.

Nuvarande funktionshinderpolitiska strategi sträcker sig till och med 2020. Den likabehandlingsplan som landstinget tidigare tog fram är inte längre aktuell utan har integrerats i strategin för jämställdhet och jämlikhet. Den sistnämnda ska uppdateras under hösten och anpassas till nuvarande organisation (regionen). Utifrån den erfarenhet som gjorts i arbetet med handlingsplanen föreslås att strategier kopplade till diskrimineringsgrunder samordnas för att underlätta kunskapsutveckling och implementering. Den gemensamma utgångspunkten är FN:s konvention om mänskliga rättigheter och det bör framgå i all planering och genomförande av verksamhet. Det är också en naturlig del i arbetet med att utveckla en nära och personcentrerad vård.

Aktiviteter under 2019 utifrån strategin och denna planering

Samverkan har skett med funktionshinderorganisationer för uppdatering av den funktionshinderpolitiska strategin och för att lyfta fram särskilt prioriterade områden. Bedömningen är att strategins områden fortfarande är aktuella men att utveckling och utökning av samverkan behöver ske liksom att regionen aktivt behöver arbeta med implementering av åtgärder baserade på strategin.

Ett utökat internt samarbete har bedrivits, framförallt vid planering inför regionplanen och verksamhetsplanarbetet 2020, för att inkludera funktionshinderperspektiv i övergripande planering. Det är en viktig förutsättning för att möjliggöra uppdrag till verksamheterna i samband med aktivitetsplanering.

Kunskap om aktuella såväl nationella som regionala funktionshinderpolitiska frågor har getts till politiker inom HSN.

Kontakter är inledda med regional utvecklingsförvaltning (RUF) avseende funktionshinderperspektiv i planering och behovet av utökad samverkan med funktionshinderorganisationer.

Projekt PRIMO, förstärkt medicinskt omhändertagande för personer med omfattande funktionsnedsättningar, inom länets primärvård har nyligen övergått till ordinarie verksamhet i Umeå. Projektet arbetar vidare och planering pågår för södra Lappland och därefter Skellefteå.

En förutsättning för implementering av strategin är att kunskap om funktionsnedsättningar och dess konsekvenser finns inom organisationen. Det är av betydelse bland annat för att kunna bemöta människor med funktionsnedsättning på ett jämlikt sätt inom olika verksamheter.

Inom regionen pågår samverkan till viss del, men med stor variation avseende innehåll, struktur och nivå. Funktionsrätt Västerbotten har tagit initiativ till att gemensamt med regionen göra en förbättrad struktur/arbetsordning. Arbetet med att ta fram en arbetsordning för samverkan på verksamhetsnivå/basenheter mellan regionens olika kliniker/enheter och funktionshinderorganisationer är i sitt slutskede. Samverkan är ett sätt att få tillgång till kunskap om patienters behov, utifrån sina funktionsnedsättningar, och att kunskap utvecklas. Varje verksamhet kan genom det förbättra bemötande och ge förutsättningar för den enskildes inflytande och medbestämmande i den vård/tjänster/service som erbjuds.

Handlingsplan 2020

Som tidigare nämnts är behovet av implementering av strategin övergripande och bör innefatta hela regionens verksamhet. De föreslagna aktiviteterna kan läggas in i de ordinarie planerings- och uppföljningsstrukturerna på olika nivåer inom regionen.

Mål och aktiviteter i handlingsplan 2020

- *Mål:* I regionen finns en strukturerad och överenskommen samverkan med funktionshinderorganisationer på såväl politisk som tjänstepersonsnivå.
Aktivitet: Implementera den arbetsordning för samverkan på tjänstepersonsnivå som tagits fram gemensamt av funktionshinderorganisationer och regionen.
Indikator: Fler samverkansforum finns jämfört med nuläget inom de verksamheter som prioriterats av funktionshinderorganisationer.
- *Mål:* I regionen finns kunskap i bemötandefrågor som kan nyttjas av alla inom organisationen
Aktivitet: Utarbeta och sammanställa utbildningsmaterial i bemötandekunskap. Kunskap om bemötande ingår i introduktionsutbildning för nya medarbetare
Indikator: Bemötande ingår som del av introduktionsutbildning
- *Mål:* Förtroendevalda har kunskap om funktionshinderpolitik
Aktivitet: Förtroendevalda genomgår webbaserad utbildning
Indikator: Antal som utbildats
- *Mål:* Ledare inom Region Västerbotten har kunskap om funktionshinderpolitik
Aktivitet: Ledare genomgår webbaserad utbildning
Indikator: Antal som utbildats
- *Mål:* I regionen finns anpassad information vid besök i primärvård och tandvård
Aktivitet: Utarbeta material för implementering i verksamheten
Indikator: I 50% av verksamheten finns anpassad information vid besök

- Mål:* Regionen har en utvecklad omvärldsbevakning inom funktionshinderområdet

Aktivitet: Strategiskt arbete bedrivs via nationella nätverk inom det funktionshinderpolitiska området

Indikator: Övergripande strategiskt arbete bedrivs
- Mål:* Inom länets primärvård finns ett förstärkt medicinskt omhändertagande, PRIMO för vuxna personer med omfattande funktionsnedsättningar.

Aktivitet: Fullfölja tidigare beslut om stegvis implementering av PRIMO i länet.

Indikator: PRIMO är implementerat i länet
- Mål:* Utarbeta/revidera strategi för funktionshinderpolitiken

Aktivitet: Undersöka möjligheten att samtliga strategier kopplade till diskrimineringsgrunder samordnas för att underlätta kunskapsutveckling och implementering. Den gemensamma utgångspunkten är FN:s konvention om mänskliga rättigheter och den bör ligga till grund vid all planering och genomförande av verksamhet.

Indikator: En reviderad strategi är framtagen och förslag till sammanhållen struktur utifrån perspektivet mänskliga rättigheter (MR) finns.

Mål: I regionen finns en samordning av frågor som rör mänskliga rättigheter i syfte att skapa hållbarhet. Underlätta planering, implementering och uppföljning av MR-perspektiv i all verksamhet

Aktivitet: Tillsätta ett centralt forum med sakkunniga i MR-frågor

I liten skala prova om lokala "ombud för mänskliga rättigheter" på arbetsplatser kan vara framgångsrikt för att öka kunskap i det patient/kundnära arbetet med utgångspunkten "allas lika värde". Att jämföra med etikombudsarbetet.

Indikator: Ett centralt forum med sakkunniga inom MR-området finns

En modell med MR-ombud är utformad
- Mål:* Barn med funktionsnedsättning är delaktiga i sin behandling

Aktivitet: Individuell planering görs tillsammans med barn

Indikator: Antal individuella planer som görs tillsammans med barn ökar